

لهم اسْتَغْفِرُكَ

دانشگاه الزهرا (س)

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته کتابداری و اطلاع رسانی

عنوان

تحلیل استنادی پایان نامه های دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا
(س) طی سال های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

استاد راهنمای

دکتر حسن کیانی خوزستانی

استاد مشاور

دکتر زویا آبام

دانشجو

مرضیه صالحی

۱۳۹۱ مهر

کلیه دستاوردهای این تحقیق متعلق به
دانشگاه الزهراء (س) است.

تقدیم به:

روان پاک مادرم، دریای بیکران فداکاری و عشق که وجودم برایش همه رنج بود و

وجودش برایم همه مهر

پدر عزیزم که عالمانه به من آموخت تا چگونه در عرصه زندگی، ایستادگی را تجربه

نمایم

و همسرم، اسطوره زندگیم، پناه خستگیم و امید بودن

تقدیر و تشکر:

بر خود می دانم از اساتید محترم

جناب آقای دکتر حسن کیانی استاد راهنمای

و سرکار خانم دکتر زویا آبام استاد مشاور

که مرا در فرایند پژوهش حاضر راهنمایی و مساعدت نموده اند، کمال تشکر و قدردانی

را داشته باشم.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف تحلیل استنادی پایان نامه های کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) طی سال های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵ انجام شده است.

روش: پژوهش حاضر از نوع مطالعه سندي است و با روش تحلیل استنادی انجام شده است. جامعه مورد مطالعه شامل تمامی منابع مندرج در فهرست منابع و مأخذ پایان نامه های کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) بوده است. در این پژوهش ۴۰۶ پایان نامه شامل ۱۳ عنوان در رشته تحصیلی برنامه ریزی درسی، ۶۱ عنوان در رشته تحصیلی روانشناسی تربیتی، ۸۲ عنوان در رشته تحصیلی روانشناسی عمومی، ۴۱ عنوان در رشته تحصیلی فلسفه تعلیم و تربیت، ۵۹ عنوان در رشته تحصیلی کتابداری و اطلاع رسانی، ۶۹ عنوان در رشته تحصیلی مدیریت آموزشی و ۸۱ عنوان در رشته تحصیلی مشاوره و راهنمایی مورد بررسی استنادی قرار گرفته است. ابزار تجزیه و تحلیل داده ها نرم افزار مایکروسافت اکسل بوده و در مجموع حدود ۲۶۹۷۰ استناد از این پایان نامه ها استخراج شده است.

یافته ها: یافته های پژوهش حاضر نشان داد که میانگین تعداد استناد برای هر پایان نامه ۶۶/۴۴ استناد بوده است که از نظر شکل فیزیکی کتاب ها با ۴۲/۰۵٪ استناد، اصلی ترین قالب فیزیکی منابع مورد استناد و زبان فارسی با ۶۵/۷۵٪، زبان غالب منابع مورد استناد بوده است. همچنین بررسی کتاب ها و مقاله های مورد استناد از نظر وضعیت تألیف، ترجمه و گردآوری نشان داد که بیشترین استنادها به کتاب ها و مقاله های تألیفی با ۷۰/۷۵٪ بوده است. میانگین نیم عمر کتاب های فارسی ۸/۳۲ سال، میانگین نیم عمر کتاب های لاتین ۱۳/۲۵ سال، میانگین نیم عمر نشریات فارسی ۵/۸۶ سال و میانگین نیم عمر نشریات لاتین ۹/۳۶ سال برآورد شده است. فهرستی از کتاب ها و نشریات پراستناد هم در هر رشته تحصیلی ارائه گردیده است.

نتیجه گیری: بر اساس یافته های حاصل از پژوهش، کتاب ها اصلی ترین قالب فیزیکی منابع مورد استناد بوده و منابع فارسی زبان بیش از منابع به دیگر زبان ها مورد استناد قرار گرفته اند. استناد به کتاب ها و مقاله های تألیفی بیش از کتاب ها و مقاله های ترجمه ای و گردآوری شده بوده است. کتاب ها و نشریات فارسی مورد استناد نیز روزآمدتر از کتاب ها و نشریات لاتین بوده اند.

کلیدواژه ها: پایان نامه- تحلیل استنادی- دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی - دانشگاه الزهرا (س)- نیم

عمر

فهرست مندرجات

عنوان	صفحة
فصل اول: کلیات پژوهش	
۱-۱. مقدمه	۲
۱-۱-۱. بیان مسأله	۳
۱-۱-۲. ضرورت و اهمیت پژوهش	۵
۱-۱-۳. تعریف عملیاتی و مفهومی واژه ها و اصطلاحات	۶
۱-۱-۴. اهداف پژوهش	۷
۱-۱-۵. هدف کلی	۷
۱-۱-۵-۱. هدف های فرعی	۷
۱-۱-۵-۲. پرسش های پژوهش	۸
فصل دوم: مباحث نظری و پیشینه پژوهش	
۱-۲. مقدمه	۱۱
۱-۲-۱. مبانی نظری	۱۱
۱-۲-۲. مقدمه	۱۱
۱-۲-۲-۱. کتابسنجی	۱۲
۱-۲-۲-۲. تعریف کتابسنجی	۱۲
۱-۲-۲-۲-۱. اهداف کتابسنجی	۱۴
۱-۲-۲-۲-۲. کاربرد کتابسنجی	۱۴
۱-۲-۲-۲-۳. قلمرو کتابسنجی	۱۶
۱-۲-۲-۲-۴. فنون کتابسنجی	۱۸
۱-۲-۲-۲-۵. استناد	۱۹

۱۹	۱-۳-۲-۲	۱. تعریف استناد.....
۱۹	۲-۳-۲-۲	۲. تاریخچه استناد.....
۲۰	۲-۳-۲-۲	۳. دلایل استناد.....
۲۳	۴-۳-۲-۲	۴. آسیب شناسی استنادها.....
۲۶	۴-۲-۲	۵. تحلیل استنادی.....
۲۶	۴-۲-۲	۱. تعریف تحلیل استنادی.....
۲۷	۴-۲-۲	۲. تاریخچه تحلیل استنادی.....
۲۸	۴-۲-۲	۳. انواع تحلیل استنادی.....
۳۰	۴-۴-۲-۲	۴. کاربرد تحلیل استنادی.....
۳۱	۴-۴-۲-۲	۵. برخی اشکالات تحلیل استنادی.....
۳۵	۳-۲	۶. پیشینه پژوهش.....
۳۵	۳-۲	۱. پیشینه پژوهش در ایران.....
۴۲	۲-۳-۲	۲. پیشینه پژوهش در خارج از ایران.....
۴۹	۲-۴	۳. جمع بندی.....

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

۵۲	۱-۳	۱. مقدمه.....
۵۲	۲-۳	۲. روش پژوهش.....
۵۲	۳-۳	۳. جامعه مورد پژوهش و حجم نمونه.....
۵۳	۴-۳	۴. شیوه تجزیه و تحلیل یافته ها.....
۵۳	۵-۳	۵. نحوه محاسبه نیم عمر.....
۵۶	۶-۳	۶. محدودیت های پژوهش.....

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته ها

۵۸.....	۱-۴
۵۹	۲-۴
۵۹.....	۱-۲-۴
۶۴.....	۲-۲-۴
۶۶	۳-۲-۴
۶۸.....	۴-۲-۴
۷۱.....	۵-۲-۴
۹۱	۶-۲-۴
۱۰۷	۷-۲-۴
۱۱۲.....	۸-۲-۴

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۱۹	۱-۵
۱۲۰	۲-۵
۱۲۰	۱-۲-۵
۱۲۱.....	۲-۲-۵
۱۲۳.....	۳-۲-۵
۱۲۴.....	۴-۲-۵
۱۲۵.....	۵-۲-۵
۱۳۰	۶-۲-۵
۱۳۳.....	۷-۲-۵
۱۳۵.....	۸-۲-۵
۱۳۶	۳-۵

۳-۵. پیشنهاداتی برای پژوهش های آینده ۱۳۸

منابع و مأخذ

منابع فارسی ۱۴۱

منابع لاتین ۱۴۶

پیوست ۱۴۸

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۳-۱: نیم عمر نشریات فارسی مورد استناد در پایان نامه‌های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی کتابداری و اطلاع رسانی در سال ۱۳۸۷.....۵۵	
جدول ۴-۱: تعداد پایان نامه‌های کارشناسی ارشد در رشته‌های تحصیلی مختلف دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) در سال‌های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵.....۵۹	
جدول ۴-۲: توزیع فراوانی میزان استناد بر اساس شکل فیزیکی منابع مورد استناد در پایان نامه‌های کارشناسی ارشد رشته‌های تحصیلی مختلف دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) در سال‌های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵.....۶۰	
جدول ۴-۳: توزیع فراوانی میزان استناد بر اساس زبان منابع مورد استناد در پایان نامه‌های کارشناسی ارشد رشته‌های مختلف دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) در سال‌های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵.....۶۴	
جدول ۴-۴: توزیع فراوانی تعداد پایان نامه‌ها، استنادها و میانگین تعداد استنادها در پایان نامه‌های کارشناسی ارشد رشته‌های تحصیلی مختلف دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) در سال‌های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵.....۶۷	
جدول ۴-۵: توزیع فراوانی میزان استناد به کتاب‌ها و مقاله‌های تألیفی، ترجمه‌ای و گردآوری شده در پایان نامه‌های کارشناسی ارشد رشته‌های تحصیلی مختلف دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) در سال‌های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵.....۶۹	
جدول ۴-۶: پراستنادترین کتاب‌های فارسی در پایان نامه‌های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی برنامه ریزی درسی در سال‌های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹.....۷۲	
جدول ۴-۷: پراستنادترین کتاب‌های لاتین در پایان نامه‌های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی برنامه ریزی درسی در سال‌های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹.....۷۲	
جدول ۴-۸: تعداد کم استنادترین کتاب‌های فارسی و لاتین در پایان نامه‌های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی برنامه ریزی درسی در سال‌های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹.....۷۲	

جدول ۴-۹: پراستنادترین کتاب های فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی روانشناسی تربیتی در سال های

۷۵..... ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۱۰-۴: پراستنادترین کتاب های لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی روانشناسی تربیتی در سال های

۷۶..... ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۱۱-۴: کم استنادترین کتاب های فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی روانشناسی تربیتی در

سال های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۱۲-۴: پراستنادترین کتاب های فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی روانشناسی عمومی در سال های

۷۸..... ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۱۳-۴: پراستنادترین کتاب های لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی روانشناسی عمومی در سال های

۷۹..... ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۱۴-۴: کم استنادترین کتاب های فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی روانشناسی عمومی در

سال های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۱۵-۴: پراستنادترین کتاب های فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی فلسفه تعلیم و تربیت در سال

های ۸۱..... ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۱۶-۴: پراستنادترین کتاب های لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی فلسفه تعلیم و تربیت در سال

های ۸۲..... ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۱۷-۴: کم استنادترین کتاب های فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی فلسفه تعلیم و تربیت

در سال های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۱۸-۴: پراستنادترین کتاب های فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی کتابداری و اطلاع رسانی در سال

های ۸۳..... ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۱۹-۴: پراستنادترین کتاب های لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی کتابداری و اطلاع رسانی در سال

های ۸۴..... ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۲۰-۴: کم استنادترین کتاب های فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی کتابداری و اطلاع

رسانی در سال های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۲۱-۴: پراستنادترین کتاب های فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مدیریت آموزشی در سال های

۸۶ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۲۲-۴: پراستنادترین کتاب های لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مدیریت آموزشی در سال های

۸۷ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۲۳-۴: کم استنادترین کتاب های فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مدیریت آموزشی در

سال های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۲۴-۴: پراستنادترین کتاب های فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مشاوره و راهنمایی در سال های

۸۹ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۲۵-۴: پراستنادترین کتاب های لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مشاوره و راهنمایی در سال های

۹۰ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۲۶-۴: کم استنادترین کتاب های فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مشاوره و راهنمایی در

سال های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۲۷-۴: پراستنادترین نشریات فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی برنامه ریزی درسی در سال های

۹۲ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۲۸-۴: پراستنادترین نشریات لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی برنامه ریزی درسی در سال های

۹۲ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۲۹-۴: کم استنادترین نشریات فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی برنامه ریزی درسی در

سال های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۳۰-۴: پراستنادترین نشریات فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی روانشناسی تربیتی در سال های

۹۴ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۳۱-۴: پراستنادترین نشریات لاتین در پایان نامه های رشته تحصیلی روانشناسی تربیتی در سال های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

۹۴
.....

جدول ۳۲-۴: کم استنادترین نشریات فارسی و لاتین در پایان نامه های رشته تحصیلی روانشناسی تربیتی در سال های ۱۳۸۹ -

۹۵ ۱۳۸۵

جدول ۴-۳۳: پراستنادترین نشریات فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی روانشناسی عمومی در سال های
۹۶ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۳۴: پراستنادترین نشریات لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی روانشناسی عمومی در سال های
۹۷ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۳۵: کم استنادترین نشریات فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی روانشناسی عمومی در سال های
۹۸ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۲۶: پراستنادترین نشریات فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی فلسفه تعلیم و تربیت در سال های
۹۹ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۳۷: پراستنادترین نشریات لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی فلسفه تعلیم و تربیت در سال های
۹۹ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۳۸: کم استنادترین نشریات فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی فلسفه تعلیم و تربیت در سال های
۹۹ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۳۹: پراستنادترین نشریات فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی کتابداری و اطلاع رسانی در سال های
۱۰۱ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۴۰: پراستنادترین نشریات لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی کتابداری و اطلاع رسانی در سال های
۱۰۱ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۴۱: کم استنادترین نشریات فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی کتابداری و اطلاع رسانی در سال های
۱۰۲ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۴۲: پراستنادترین نشریات فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مدیریت آموزشی در سال های
۱۰۳ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۴۳: پراستنادترین نشریات لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مدیریت آموزشی در سال های
۱۰۴ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۴۴: کم استنادترین نشریات فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مدیریت آموزشی در سال های
۱۰۴ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۹

جدول ۴-۴۵: پراستنادترین نشریات فارسی در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مشاوره و راهنمایی در سال های
۱۰۵ ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵

جدول ۴-۴۶: پراستنادترین نشریات لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مشاوره و راهنمایی در سال های
۱۰۶ ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵

جدول ۴-۴۷: کم استنادترین نشریات فارسی و لاتین در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مشاوره و راهنمایی در
سال های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵ ۱۰۷

جدول ۴-۴۸: نیم عمر کتاب های مورد استناد در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته های تحصیلی مختلف دانشکده علوم
تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) در سال های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵ ۱۰۹

جدول ۴-۴۹: نیم عمر نشریات مورد استناد در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته های تحصیلی مختلف دانشکده علوم تربیتی
و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) در سال های ۱۳۸۹ در ۱۳۸۵ ۱۱۴

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

نمودار ۱-۴: توزیع فراوانی میزان استناد بر اساس شکل فیزیکی منابع مورد استناد در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته های تحصیلی مختلف دانشگاه علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) در سال های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵

نمودار ۲-۴: توزیع فراوانی میزان مورد استناد در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته های تحصیلی مختلف دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) در سال های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵

نمودار ۳-۴: توزیع فراوانی تعداد پایان نامه ها، استنادها و میانگین تعداد استنادها در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته های تحصیلی مختلف دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) در سال های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵

نمودار ۴-۴: توزیع فراوانی میزان استناد به کتاب ها و مقاله های تألیفی، ترجمه ای و گردآوری شده در پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته های تحصیلی مختلف دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) در سال های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱. مقدمه

کتابسنجی^۱ روشی است برای مطالعه، بررسی، سنجش و ارزیابی کمی متون علمی با به کارگیری روش‌های آماری در متون مضبوط و منابع و مأخذ آنها. به بیان ساده‌تر، با شمارش انتشارات علمی و استنادهای متعلق به آنها و کاربرد تجزیه و تحلیل‌های آماری در منابع و مأخذ متون یک رشته علمی، در یک گروه آموزشی، دانشکده، دانشگاه تا سطوح ملی و بین‌المللی می‌توان به سنجش، ارزیابی و مقایسه متون علمی پرداخت (عصاره، ۱۳۷۶، ص ۶۶). به گفته حری (۱۳۸۱، ص ۶۱۶) مطالعه استنادی یا تحلیل استنادی^۲ یکی از متداول‌ترین فنون کتابسنجی است که در آن قواعد حاکم بر رابطه میان مدرک استناد دهنده (متن) و مدرک مورد استناد (سند)، جستجو و مطالعه می‌شود. کشف گرایش نویسنده‌گان متون علمی در استفاده از انواع محمل‌های اطلاعاتی (کتاب، مقاله، گزارش و ...) و تشخیص روزآمدی منابع مورد استفاده نویسنده‌گان از مهم‌ترین کاربردهای تحلیل استنادی است که از طریق آن رفتار استنادی پژوهشگران یک حوزه شناسایی شده و تصمیم‌گیری بهتر در فرایند مجموعه‌سازی کتابخانه‌ها و ارائه خدمات ناشی از آن را در پی خواهد داشت (حری و نشاط، ۱۳۸۱). یکی از منابع علمی که می‌توان به کمک روش تحلیل استنادی مورد تحلیل و ارزیابی قرار داد، پایان نامه‌های دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی است. اعتبار پژوهشی پایان نامه‌ها از دو نظر مورد توجه قرار می‌گیرد، یکی ماهیت مسئله تحقیق و دیگری منابع و مأخذ پایان نامه‌ها. دانشجو در تدوین رساله خود، ناگزیر است برای یافتن سابقه کار یا شواهد تحقیق، متون و منابعی را جست و جو کند و مورد استفاده قرار دهد که گاه از چشم دیگران دور می‌ماند. روی آوردن به اسناد و مدارکی که شناسایی و دستیابی به آنها با دشواری صورت گرفته است، سبب

¹ .Bibliometrics

² .Citation analysis

می شود که فهرست مآخذ پایان نامه ها منبع بسیار بالارزشی برای آگاهی نسبت به متون مربوط به موضوعی کاملاً محدود باشد. به همین دلیل در معرفی کتابشناسی هایی که استفاده از آنها را مفید بلکه ضروری می دانند، فهرست مآخذ پایان نامه ها در صدر منابع مورد توصیه قرار دارد. همین ویژگی سبب شده است که پایان نامه ها را از دو دیدگاه در رشته های مختلف دانشگاهی و پژوهشی مورد توجه قرار دهند؛ یکی به عنوان مدرک مفید پژوهشی (به اعتبار متن تحقیق) و دیگری به مثابه نوعی کتابشناسی تخصصی (به اعتبار فهرست مآخذ پایانی) (حری، ۱۳۷۲، ص ۲۲۶). از طرفی به گفته جان^۱ و هروبل^۲ (در: پورشعریاف، ۱۳۷۵، ص ۸) مآخذ پایان نامه ها طیف گسترده ای از علایق تحقیقاتی ایجاد می کند و از این طریق میزان کارایی، توانایی و همچنین تازگی و عمق مجموعه (کتابخانه) را باز می تابانند. بنابراین با استفاده از تحلیل استنادی پایان نامه ها می توان به شناسایی مواد و منابع معتبر در یک زمینه خاص پرداخت و نیز پرکاربردترین منابع را لحاظ شکل فیزیکی و زبانی مشخص نمود.

۱-۲. بیان مسئله

دانشجویان و اعضای هیأت علمی دانشگاهها برای انجام پژوهش های خود به منابع اطلاعاتی گوناگونی نیاز دارند و یکی از ملاک های مهم برای تهیه مجموعه مناسب در کتابخانه های دانشگاهی در نظر گرفتن نیاز واقعی مراجعان است، اما با توجه به رشد روزافزون و غیر قابل مهار تولیدات علمی، افزایش قیمت منابع اطلاعاتی و محدودیت های مالی، کتابخانه های دانشگاهی قادر به تهیه تمامی منابع مورد نیاز جامعه استفاده کننده خود نیستند. لذا کتابداران برآنند تا با صرف هزینه کمتر بهترین و مناسب ترین منابع را در اختیار مراجعان قرار دهند. بنابراین از جمله مسائلی که کتابخانه های مزبور با آن مواجهند، تعیین مواردی همچون پر

¹.Jean

².Herubel

استفاده‌ترین متون و منابع، پرکاربردترین محموله‌ای اطلاعاتی و نیز میزان روزآمدی منابع موجود می‌باشد. استفاده از روش‌های رایج در کتابسنجی از جمله تحلیل استنادی می‌تواند در این امر به کتابداران کمک کند. تحلیل استنادی کاربردهای فراوانی دارد که از جمله آنها می‌توان به مواردی از قبیل تشخیص گرایش نویسنده‌گان متون علمی در استفاده از انواع محموله‌ای اطلاعاتی (کتاب، مقاله نشریه، گزارش و ...)، بررسی میزان تازگی یا کهنه‌گی منابع مورد استناد نویسنده‌گان، تعیین پراستنادترین مؤلفان، تعیین متون و منابع هسته و پرکاربرد در حوزه‌های موضوعی مختلف، تبیین الگوی استفاده از انواع منابع در فهرست منابع و مأخذ و سیاست‌گذاری در مجموعه‌سازی کتابخانه‌ها اشاره کرد. کتابخانه‌های دانشگاهی به دلیل ماهیت خود و سرو کار داشتن با گروه‌های مختلف دانشجویی و اعضای هیأت علمی، از جمله کتابخانه‌هایی هستند که برای نیازسنجی، مجموعه‌سازی و تخصیص منابع مالی و انسانی نیاز به مطالعه و برنامه‌ریزی دقیق‌تری دارند. با توجه به نکات مذکور و با توجه به اینکه تعداد زیادی عضو هیأت علمی در دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) مشغول به تحقیق و تدریس و همچنین تعداد زیادی دانشجو در مقاطع مختلف تحصیلی از جمله مقاطع تحصیلات تکمیلی در این دانشکده مشغول تحصیل و تحقیق می‌باشند، پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل استنادی به انجام مطالعه‌ای هدفمند در این حوزه اقدام کرده است. زیرا دقیقاً مشخص نیست که کدامیک از انواع منابع اطلاعاتی از نظر شکل فیزیکی (کتاب، مقاله، پایان‌نامه و ...) و به چه زبانی در میان حجم عظیم انتشارات بیشترین کاربرد را برای دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) دارد. همچنین آنها در انجام پژوهش و نگارش پایان‌نامه‌های خود از کدامیک و به چه میزان استفاده می‌کنند و نیز مشخص نیست که منابع موجود در کتابخانه این دانشکده تا چه میزان روزآمد هستند.